

2009-04-22

Dnr: 301-3800-2008

Ert dnr: S2008/8637/ST

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Avrapportering inom det särskilda ansvaret som sektormyndighet inom handikappolitiken. Återrapportering av arbetet inför 2010.

Riksantikvarieämbetet har, som en av 14 myndigheter ett särskilt ansvar för de handikappolitiska målen, fått i uppdrag av regeringen att till 2009-03-31 avrapportera myndighetens insatser. Efter kontakter med Socialdepartementet har Riksantikvarieämbetet fått uppskov med att lämna in sin rapport till 2009-04-29.

Riksantikvarieämbetets sektorsansvar inom handikappolitiken formulerades i en skrivelse 2002-07-05 och har sedan återrapporterats i Kulturarv för alla – Omvärldsanalys handikappolitiken 2005. Arbetet har följt de planer som Riksantikvarieämbetet presenterade 2002 med inventeringar av utbildningsbehov och metoder för utvärdering och uppföljning av hur tillgänglighetsfrågorna beaktas och då främst i samband med beslut enligt Kulturminneslagen. Mellan åren 2005 – 2010 ska ske en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av hur tillgänglighetsfrågorna beaktas i sektorns löpande verksamhet.

Riksantikvarieämbetet definierade 2002 sitt uppdrag som sektorsmyndighet inom handikappområdet och justerade skrivningen 2005 i omvärldsanalysen. Definitionen lyder: *Riksantikvarieämbetet har ett ansvar för att den kulturhistoriskt värdefulla miljön och bebyggelsen bevaras och utvecklas och skall därvid verka för att dessa båda så långt möjligt tillgängliggörs för personer med funktionshinder.*

Ämbetet skall genom stöd, samordning och utbildning vara pådrivande på kulturmiljösektorns olika aktörer så att de tar initiativ till tillgängliggörande och aktivt verkar för att sådana insatser och anpassningar för personer med funktionshinder väljs, som på bästa sätt tillgängliggör de kulturhistoriska värdena.

Riksantikvarieämbetet har tolkat uppdraget brett. Tillgänglighet handlar om mycket mer än bara ramper, hissar och gångstråk i kulturhistoriska miljöer. För att en kulturmiljö ska vara tillgänglig, krävs att den går att förstå för alla. Därför är det viktigt att kulturarvs- och kulturmiljöarbetet är välkomnande, begripligt och att informationen är tillgänglig.

Fel! Hittar inte referenskälla. 2009-04-22
Dnr: 301-3800-2008

Ert dnr: S2008/8637/ST

Dnr: **Fel! Hittar inte referenskälla.**

Efter de första årens kampanjarbete har tillgänglighetsarbetet gått in i en fas, där tillgänglighet är en fråga bland många andra i arbetet med de kulturhistoriska miljöerna. Det betyder att arbetet främst har bestått av rådgivning, förmedla kontakter mellan olika projekt i landet och presentera väsentliga exempel hur man kan arbeta med tillgänglighet i kulturhistoriska miljöer. Tillgänglighetsfrågorna ses inte längre som ett hot. Med utgångspunkt i en aktiv diskussion om tillgänglighet inom kulturhistoriska miljöer, har Riksantikvarieämbetet visat att tillgänglighetsarbetet inte är en eftergift utan ett väsentligt och värdefullt tillägg. Det som är nödvändigt för några få, är bra för alla. Där det tidigare funnits ett motstånd mot dessa tillägg och att de sågs som ett problem inriktas nu arbetet mer mot att finna bra och värdefulla lösningar, där det ofta är en fråga om gestaltning.

Tillgänglighetsarbetet inom Riksantikvarieämbetet

Arbetet är organiserat som en arbetsgrupp, som möter frågorna utifrån olika lagstiftningar och frågornas karaktär inom byggnadshistoria, arkitektur, landskapshistoria, pedagogik och kommunikation.

En viktig uppgift för att tydliggöra tillgänglighetsfrågorna är att de följs upp i Riksantikvarieämbetets uppföljningssystem Källa. Man kan här se att ca 50 procent av de medel, som utbetalas ur kulturmiljöanslaget går till kulturmiljöer, som är anpassade för personer med funktionsnedsättning och ca 1 miljon årligen har betalats ut direkt till åtgärder till att undanröja funktionshinder. I övrigt används medel inom de olika projekten för olika insatser, men särredovisas inte.

Arbetet har lyft medvetenheten om betydelsen av tillgänglighetsfrågorna, så att de idag finns med i det publika arbetet i samband med fornvård och kulturresevat. Exempel på sådana anläggningar som fungerar som föredömen är Birka, Gamla Uppsala, Glimmingehus, Mala stenar och Fräna-ristningen i Skåne, hållristningarna vid Litsleby och Flyhov i Västra Götalands region, runstenar i Växjö och kulturresevatnen Örnäs i Skåne och Åsens by i Småland. Riksantikvarieämbetet planerar att under 2009 lyfta frågorna ytterligare kring tillgängligheten i kulturresevatnen. Ett viktigt exempel är hur Stockholms läns museum har genomfört en mycket omfattande presentation av fornlämningen Jarlabankes bro i Täby utanför Stockholm för synskadade barn.

Riksantikvarieämbetet arbetar aktivt genom tillsyn för att främja åtgärder för ökad tillgänglighet till de statligt ägda kulturfastigheterna.

Fel! Hittar inte referensälla. 2009-04-22
Dnr: 301-3800-2008

Ert dnr: S2008/8637/ST

Dnr: **Fel! Hittar inte referensälla.**

Riksantikvarieämbetet har verkat för att kulturarvsfrågorna förts in i kulturarvsutbildningen vid Stockholms universitet. Den finns med i undervisningen på ett integrerat sätt och är även föremål för flera enskilda seminarier i samband med uppsatsarbeten, där olika kulturhistoriska miljöer diskuteras ur ett tillgänglighetsperspektiv. Vad behövs och hur kan det utformas?

Projektet värdig entré

Riksantikvarieämbetet har medverkat som antikvarisk sakkunnig i det under året 2008 avslutade projektet "Värdig entré" som drevs av Statens fastighetsverk, Stockholms stad och Design for All Europe. Projektet syftade till att genom produktutvecklingsarbete skapa förutsättningar för fysisk tillgänglighet för alla besökare via en gemensam huvudentré till nationellt viktiga monument.

Ett nordiskt samarbetsprojekt

För närvarande bedrivs ett gemensamt samarbetsprojekt mellan de nordiska antikvariska myndigheterna *Universell utformning – Tillgänglighet till kulturhistoriska miljöer* inom Nordiska ministerrådets ram, tillgänglighetsfrågor olika kulturhistoriska miljöer som tillgänglighet till byggnader, men även till storskaliga historiska landskap.

Samarbete med Handisam

Under projektperioden har det fortlöpande varit många kontakter mellan Handisam och Riksantikvarieämbetet bland annat i form av seminarier och workshops anordnade av Handisam. Handisams generaldirektör Carl Älfvåg hade t ex en programpunkt på Riksantikvarieämbetets höstmöte och presenterade där frågorna om tillgänglighet för hela kulturarvssektorn.

Det är en utmaning inom sektorn att fullt ut få frågorna att bli en naturlig del i kulturmiljöarbetet och att de får genomslag både i budgetarbete och i samband med planering. Det är viktigt att kulturarvsmyndigheterna tar egna initiativ i dessa frågor och inte bara tvingas ta ställning till andra intressenters färdiga förslag. För ett sådant arbete är FN:s internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning viktig.

Riksantikvarieämbetet vill framhålla behovet av forskning kring tillgänglighet till kulturarvet och de speciella problem som är förknippade med anpassningar till äldre byggnadsverk och forntida miljöer – ett möte mellan konst och funktion.

Fel! Hittar inte referenskälla. 2009-04-22
Dnr: 301-3800-2008

Ert dnr: S2008/8637/ST

Dnr: **Fel! Hittar inte referenskälla.**

Beslut i detta ärende har fattats av riksantikvarien Inger Liliequist efter föredragning av utredaren Gert Magnusson. I beredningen av detta ärende har också avdelningschefen Birgitta Johansen, bitr avdelningschefen Anita Bergenstråhle – Lind och enhetschefen Birgitta Elfström deltagit.

Inger Liliequist

Gert Magnusson

Kopia

Kulturdepartementet
Handisam